

1991 A ZŰRZAVAR ÉVE

FONTOSABB ESEMÉNYEK

Március 7.

A kormány ülésén elfogadják Kupa Mihály pénzügyminiszter négyéves gazdasági programját, amelynek révén az országban megteremtődne a „szociális piacgazdaság” feltételei. Az elképzelést szinte valamennyi érintett fél jól fogadja, ám teljesüléséhez 1991-ben is 46 gazdasági jellegű törvényt kellett volna a parlamentnek meghoznia. Ezeknek körülbelül egynegyedét sikerült megalkotni, mivel a T. Ház munkáját lefoglalták a múlttal való hadakozás feladatai.

Február 25.

A Varsói Szerződés egykori megalapítói Budapesten megállapodnak az 1955-ben létrehozott katonai együttműködési szövetség felszámolásában. A szervezet csaknem fél évszázadon keresztül fogta össze – szovjet vezetéssel – a kelet-európai országok haderőit, azért, hogy a nyugati szövetségnek, a NATO-nak kellő erejű ellensúlyát jelentse. Ebben az értelemben a VSZ a hidegháborús évek egyik szimbolikus alapintézménye volt, így a megszűnése is hasonlóan fontos gesztust jelentett.

Június 19.

Az utolsó szovjet katona is elhagyja az országot, mintegy két héttel a megállapodásban rögzített dátum előtt. 1988-tól folyamatosan 65 000 katona, sok-sok ezernyi haditechnikai felszerelés, számtalan családtag vonul ki az országból, s – ami szokatlan – nem jön be azonnal a helyükre senki sem. Az ország szabadsága, függetlensége kézzelfoghatóvá válik.

Ebben az évben Magyarországot kívülről és belülről is eluralta a múlt, a közeli és a távoli múlt. Folyamatosan bomlanak fel és le a nemrégiben még alapvetőnek és megváltoztathatatlannak tartott politikai-intézményi keretek, s mindezzel párhuzamosan egyre követelődzőbbé, nagyhangúbbá válik a réges-régen elfeledett múlt számos szellemi öröksége és örököse. 1991 a nappali kísértetek éve: kriptanyitogatástól és nekrológoktól hangos a szűkebb és a tágabb világ. Megszűnik az 1955-ben megalakított Varsói Szerződés, majd nem sokkal később deklarálják a gazdasági együttműködés szervezetének, a KGST-nek a kimúlását is. A nyár elején elhagyja Magyarország területét az utolsó szovjet katona is, még éppen időben, mert néhány hónappal később már az sem lett volna világos, hogy hová menjen haza... Az év végéig felbomlik a Szovjetunió. Nem éppen biztató körülmények közepette, mert a nyár végi moszkvai puccskísérletből akár véres polgárháború is kerekedhetett volna. Jugoszláviára tekintve viszont e feltételes mód el is hagy-

ható – márciusban kezdik először lőni egymást szerb és horvát fegyveres csoportok. A nyár elején még viszonylag hamar lezajlik a szlovén–szerb háború, szeptemberben Macedónia és Bosznia is deklarálja függetlenségi igényét, s az év végén már azt sem lehet pontosan számbavenni, hogy hány fronton vívják a legújabb balkáni háborút. Így kezdődött a 20. század, s úgy látszik, hogy így is fog befejeződni.

Februárban Budapesten találkoztak a "visegrádi hármak" vezetői; Lech Wałęsa, Göncz Árpád, Václav Havel és Antall József, megkísérelték feltámasztani az egykori, történelmi előzményeken nyugvó regionális együttműködés kereteit

A kárpótlás jegyében olyan családok ezrei is visszakapták földjüket, akiknek ekkorra már a megműveléshez szükséges feltételek minimuma sem volt meg

2009 2008 2007 2006 2005 2004 2003 2002 2001 2000 1999 1998 1997 1996 1995 1994 1993 1992 **1991** 1990 1989 1988

Annus Antall és Silov altábornagy a magyar-szovjet határon abból az alkalomból tartanak sajtótájékoztatót, hogy a szovjet hadsereg – valamivel a megadott határidő előtt – kivonult hazánkból

Bukarestben az ősz elején a Zsil völgyéből érkezett bányászok szállják meg a parlament épületét, drasztikus fellépésük következtében többhetes kormányválság köszönt Romániára. Északi szomszédunk sem ússza meg kormányválság nélkül, folyamatos tüntetéseken követelik egyre többen a cseh-szlovák államközösség mielőbbi felbontását. S még valami: januárban az Egyesült Államok által

vezetett Öböl-háború példátlan hatékonysággal szabadítja fel Kuvaitot az iraki megszállás alól, s úgy tűnik, hogy a modern technika birtokában ezután a korábbiaktól egészen különböző fegyveres konfliktusok megvívásának nézünk elébe.

Itthon – a vázolt külső körülményekhez képest – békésebb, bár nagyon is konfliktusos közélet képe bontakozott ki. Az év első napjaiban spontán földfog-

láló mozgalmakkal próbálja a falu népe jelezni a politikai osztály számára, hogy nagyon lassúnak tartja a kárpótlási törvény megszületését. Később kiderül, hogy az önkényes földfoglalások mögött a koalíciós kormány egyik pártja, az FKGP található, amely meglehetősen tevékeny szerepet vállalt e hisztériák terjedésében. Ami annak fényében talán érthető, hogy a kárpótlási törvény sorsa és parlamenti vi-

Június 19-én az utolsó szovjet katona is elhagyta Magyarországot területét, azóta nevezik ezt a napot a Szabadság napjának

A rendszerváltás hétköznapi jelei: utcák, terek ezrei kapják vissza egykori elnevezésüket

FONTOSABB ESEMÉNYEK

Június 28.

A Budapesten megtartott utolsó ülészakon a valaha volt tagállamok feloszlátják a KGST-t, miközben a „visegrádiak már másfél éve tárgyalnak az EGK-val leendő csatlakozásuk feltételeiről. November végén az EGK társulási szerződést is köt e három, majd később négy országgal a csatlakozás menetrendjéről és feltételeiről.

Augusztus 16–20.

A pápa, II. János-Pál ötnapos látogatást tesz Magyarországon, a különböző mintegy egymillió hívővel találkozik. Az események példátlan mélységben mozgatják meg az ország jelentős részét.

November 15.

Szakad az FKGP: a kárpótlás ügyében elszenvedett politikai vereség miatt Torgyán József vezetésével egy csoport kilép a koalícióból, de a párt képviselőinek többsége kitar a kormányzati felelősség és Antall József mellett. A szakadárók száma szinte naponta változik, hol 17, hol 12, hol 11, végül azonban egyszer sem éri el azt az arányt, aminek okán a koalíciós többség a parlamentben megszűnne. Mindezzel többéves vita veszi kezdetét arról, hogy kik tekinthetők „igazi” kiscgazdáknak.

1988 1989 1990 **1991** 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009

Kádár Béla miniszter a magyar kormány nevében aláírja a szocialista országok gazdasági együttműködési szervezete, a KGST megszüntetéséről szóló – Budapesten, június 28-án kelt – dokumentumot

II. János Pál pápa augusztus 16-án megérkezett hivatalos magyarországi látogatására, a reptéren köszöntötte az anyaföldet

2009 2008 2007 2006 2005 2004 2003 2002 2001 2000 1999 1998 1997 1996 1995 1994 1993 1992 **1991** 1990 1989 1988

Szomszédunkban az ősszel már olyan erővel és közelségben dúlt a horvát-szerb polgárháború, hogy egy betévedt repülő még a barcsi temetőt is megbombázta

tája egyáltalán nem a kiszgazda-igények szerint alakult. A törvénykezés első fél évét el is foglalja ez a sehová nem vezető vita, s a nyáron megszülető törvény legfeljebb arra jó, hogy milliók megalapozatlan igényét felkeltse, mintha bármilyen tekintetben lehetséges lett volna visszaállítani a fél évszázaddal korábbi tulajdoni és társadalmi viszonyokat. A föld esteleges visszaadása kapcsán minden társadalmi nagycsoport úgy érzi, hogy az ő történelmi sérelmeit is méltányos lenne minél

A repeszek számos családi házban is komoly károkat okoztak

A KÁRPÓTLÁS LÉNYEGÉRŐL

A kormánykoalíciót alkotó pártok közül a kiszgazdák képviselték azt az álláspontot miszerint a rendszerváltás legfontosabb feladata lenne az 1947 előtti tulajdonviszonyok minél teljesebb körű visszaállítása, mindenekelőtt a földek tekintetében. 1991 első felében e megoldhatatlan feladat politikai problémái okozták a legtöbb közéleti feszültséget, mivel az FKGP rendszeresen jelezte, hogy e törvény hiányában készek a koalíció felbontására is. Június 26-án fogadta el a parlament a kárpótlási törvény többször korrigált, az Alkotmánybíróság által is kifogásolt, majd többször is megváltoztatott szövegét. A hónapok során az eredeti tervezetet csaknem félezer módosítási javaslattal egyetemben vitatta meg a Ház, s végül a törvényt körülvevő társadalmi közhangulat is leginkább az új keletű illúziók születésének teremtett

alkalmat. Nagyon sokan elhitték – mert hinni akarták, s voltak, akik kellő felelőtlenséggel táplálták is azt az alaptalan hitet – miszerint visszaadható és visszakapható mindaz, amit egykoron tőlük jogtalanul és erőszakkal vettek el. Év végéig mintegy 800 000-en éltek a törvény adta lehetőséggel, és fordultak kérelmeikkel az újonnan felállított Kárpótlási Hivatalhoz. További folyamánként július 10-én a koalíciós többség elfogadta az 1948 után – kártalanítás nélkül – elvett egyházi ingatlanok visszaadásáról szóló törvényt. Év végéig a két legnagyobb egyház több mint 5000 ingatlant igényelt vissza, a közigazgatási zűrzavar azonban teljes volt, mert még jegyzék sem készült a szóban forgó ingatlanokról, s azt sem tudni, hogy milyen forrásokból kell majd fedezni az ingatlancserék várható költségeit.

1988 1989 1990 **1991** 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009

A MÁSIK SZIMBOLIKUS IGÉNY: AZ IGAZSÁGTÉTEL

Szeptember 5-én több napilapban is megjelennek részletek az MDF frakcióvezetőjének, Kónya Imrének zárt kör számára készült tanulmányából, aminek a szövegéből arra lehet következtetni, hogy a kormány offenzívára készül a közintézményekben megteremtendő befolyása érdekében. Sőt, a várható társadalmi elutasítás árnyékában is készen állnak az igazságtételi program keresztülvitelére. Hatalmas politikai botrány kerekedik az anyag nyilvánosságra kerülése kapcsán, s az MDF sem siet cáfolni a megjelölt törekvések komolyságát. November 4-én hosszas viták után, név szerinti szavazással a parlament elfogadja a Zétényi-Takács-féle törvényjavaslatot, amivel az a gond, hogy az előző rendszer politikai vezetőinek felelős-

ségre vonhatósága érdekében alapvető jogelveket kellett volna felrúgni. Az igazságtételről szóló vita ekkorra már régen kilépett a parlamenti falak közül, s november 18-án a magyar tévénezők százai szembesülhettek a törvény keltette szélsőséges indulatok erejével. Ekkor vitakozott ugyanis egymással a két legnagyobb párt frakcióvezetője, Kónya Imre és Pető Iván – esti tévéműsorban, két órán át – e javaslat rejtett és nyilvánvaló értelméről. Ritkán van példa arra, hogy egy tévéműsor olyan hosszú időre adjon vitakoznivalót a közvéleménynek, mint ahogyan e műsor kapcsán történt

KÉNE 4 SOR HOZZÁ!!!

Civil kezdeményezésre tartanak esti megemlékezést a Kossuth téren, az 1956 okt. 26-án lezajlott véres tömegmészárlás áldozatainak emlékére

gyorsabban orvosolni. E végtelen sorból ezen a nyáron legfeljebb még az egyházaknak lehetett úgy-ahogy eleget tenni (a kereszténydemokraták pártja volt a másik koalíciós partner). A kárpótlási törvény elfogadása után két héttel, nagy gyorsasággal megszavazták az egyházi ingatlanok visszaadását, noha senki nem tudhatta igazán, hogy a több ezernyi ingatlan funkcióváltása hogyan fogja befolyásolni a leginkább érintett alrendszerek további működőképességét. (Főként az egészségügyről és az oktatásról volt szó, a két, amúgy is vesztesnek látszó alrendszerről.) S ha még mindez nem lett volna elég, akkor az MDF szeptembertől mindent megtett annak érdekében, hogy az előző évben napvilágot látott Justitia-program újból a közbeszéd elsőszámú tárgyává váljék. Ennek jegyében az őszi politikai szócstatákat az a Zétényi-Takács-törvénytervezet uralta,

Emlékezés... felejtés... A forradalom ünnepének napján eltüntették a Vérmezőről az 1919-es Tanácsköztársaság emlékét megőrkítő emlékművet, Varga Imre híres szoborkompozícióját

2009 2008 2007 2006 2005 2004 2003 2002 2001 2000 1999 1998 1997 1996 1995 1994 1993 1992 **1991** 1990 1989 1988

Új idők régi emlékei...
Ingyenkonyhák nyílnak országszerte,
minthogy a rászorulóknak száma is
hónapról hónapra növekszik

amelynek révén lehetővé vált volna a bukott rendszer egykori vezetőinek büntetőjogi felelősségre vonása. Nem tagadható, hogy ekkorra már meglehetősen széles körű társadalmi igény volt a megfelelő bűnbakok megtalálására, mint ahogy az sem, hogy igyekeztek is mindent megtenni e kérdések különlegesen fontos tétele érdekében.

A mesterségesen alakított konfliktusok zónáján túl, a „normál” gazdasági, társadalmi működés is bőséggel termelte az alig-alig feldolgozható konfliktusokat, gondokat. A gazdaság visszaesése ebben az évben érte el a mélypontját, több mint 10 százalékkal csökkent a GDP, elsősorban a hagyományos szocialista nagyipar – s piacainak –

összeomlása következtében. Mindentől korántsem függetlenül, az év elején jószolgálat 200 000–220 000-hez képest az év végére mintegy 370 000 főre nőtt a munkanélküliek száma. A kormány év közben többször is

kénytelen volt módosítani az ellátásra jogosultak növekvő körének költségvetési forrásait. S hogy teljes legyen a rémkép: menekültügyekben több okból is kitüntetett célországgá váltunk. Részben a délszláv polgár-

háború következtében több tízezeren kerestek maguknak menedéket az ország déli megyéiben; ekkora tömeg megfelelő ellátására a helyi közigazgatás természetesen nem lehetett felkészülve. Részben pedig hazánk – mint az Unióval közvetlenül határos térség – az illegális bevándorlás egyik fő útvonalán elhelyezkedve, ebben az évben több tízezer határsértő sorsát volt kénytelen intézni. Olyan emberekét, akik a világ legkülönbözőbb sarkaiból, összesen 84 országból érkeztek ide. Csak a teljesség kedvéért rögzítenénk: az infláció ebben az évben érte el a csúcspontját (35 százalék), aminek következtében az amúgy is kevésbé védekezőképes, a költségvetés helyzetétől közvetlenül függő társadalmi nagycsoportok helyzete tovább romlott.

A legfőbb közjogi méltóságok leplezték le egykori dolgozószobájára Bibó István emléktábláját, amivel az 1956-os november 4-ei, parlamenti helytállására emlékeztetnek 35 év után